

**2/2020. (V. 26.) számú rektori rendelkezés
a BCE Eseti Kutatásetikai Bizottsága felállításáról,
a kutatásetikai engedélyek kiadásáról
(átmenetei rendelkezés)**

Az SZMR. 21.§ (2) a)-c) pontjaiban meghatározott feladatkörömben a 21.§ (7)-(8) bekezdésben biztosított felhatalmazás alapján az Egyetem kutatásaiban résztvevők számára a tudományos kutatás függetlenségének, elfogulatlanságának, feddhetetlenségének, hitelességének megőrzése valamint erkölcsös magatartásának és a lehető legteljesebb szakmai tisztesség érvényesítése érdekében a Kutatásetikai Szabályzat elfogadásáig terjedő *átmeneti időszakra* az alábbi rendelkezést (továbbiakban: Rendelkezés) hozom:

1.§ A Rendelkezés hatálya

- (1) A Rendelkezés hatálya kiterjed minden hazai vagy uniós támogatásból, pályázati forrásból megvalósuló kutatásra (továbbiakban: kutatás) ahol a kutatást a BCE-vel bármely foglalkoztatási jogviszonyban álló személy (kutató, oktató, ösztöndíjas vagy kutató csoportban doktorjelölt, doktorandusz, hallgató, vendégkutató, vendégoktató) végzi és kutatásetikai kérdések merülnek fel, illetve ahol mérlegelendő ezen normák betartása függetlenül attól, hogy azt a kutató egyénileg vagy BCE csoportban, vagy más harmadik féllel közösen végzi.
- (2) A Rendelkezés vonatkozik azon kutatásokra is, amelyeknél külső kutatói/adathozzáférési megkeresés történik a BCE-vel bármely foglalkoztatási vagy hallgatói jogviszonyban álló személyekre, illetve azok személyes adataira vonatkozóan.
- (3) A Rendelkezés hatálya kiterjed a kutatásban bármely módon közreműködőkre, érintettekre, a kutatásetikai kérdésekben eljárókra, az itt meghatározott módon.
- (4) A Rendelkezés meghatározza a kutatásetikai engedély kiadására jogosultak körét és az eljárás rendjét.

2.§ Eseti Kutatásetikai Bizottság

- (1) Az Eseti Kutatásetikai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) a rektor tanácsadó és egyedi engedélyezési ügyekben döntéshozó testülete és a rektornak tartozik beszámolási kötelezettséggel.
- (2) A Bizottság jogköre:
  - a) általános kutatásetikai kérdésekben állást foglalhat és javaslattevő joga van norma alkotásra a Rektor felé;
  - b) az egyedi kutatásetikai engedélyezési eljárásokban döntési jogkörrel rendelkezik;
  - c) a kutatásban sérelmet szenvedettek panaszos ügyeiben véleményező, javaslattevő joga van a Rektor felé.
  - d) A Bizottság elnöke a Kutatási Rektorhelyettes, két tagját állandó, vagy eseti jelleggel a Rektor bizza meg. A Bizottság feladatát a rektori megbízólevél hatálya szerinti látja el (pl. állandó tag megbízása esetén, annak akadályoztatása esetére, vagy csak meghatározott tudományterületre).
  - e) A Bizottság elsődlegesen az adott egyedi engedélyezési eljárás szerinti szakértőket vehet igénybe (pl. további tudományterületi, adatvédelmi). A Bizottság számára a jogi háttéranyagokat és támogatást a Gazdasági és Munkajogi Szolgáltató biztosítja. A szakértők a Bizottság ülésein szavazati joggal nem rendelkeznek.

3.§ A Bizottság feladata és hatásköre

- (1) A Bizottság feladata a Kutatásetikai Szabályzat tervezet elkészítése az erre felkért munkacsoport tagjaival együttműködve.
- (2) Javaslattétel kutatásetikai kérdésekben a rektor felé szabályozók kiadására.
- (3) Egyedi kutatásetikai kérdések vizsgálata, ennek keretében
  - a) feladata egyedi kutatásetikai engedélyezési eljárás lefolytatása
    - aa) az 1.§ (1) szerinti forrásból finanszírozott BCE-n végzett kutatás esetén,
    - ab) a BCE részvételével más intézménnyel, kutatást végző jogi személlyel beadandó kutatási pályázatok esetén;
    - ac) az 1.§ (2) bekezdés szerint kezdeményezett kutatás esetén;
  - b) Bármely egyetemi polgár megkeresése alapján, bármely kutatásetikai kérdésben, amellyel kapcsolatosan kutatásetikai normák betartása mérlegelendő jogosult állásfoglalás kiadása;
  - c) egyedi panaszos ügyekben véleményezésre és javaslattételre jogosult a Rektor felé.
- (4) Bizottság a hatáskörében a benyújtott engedélykérekés körében az alábbi esetekben jogosult kutatásra vonatkozó engedélyt kiadásáról dönteni vagy azt megtagadni, vagy az 1.§ (2) szerinti esetben a kutatásban résztvevő intézmények valamelyikének kutatásetikai engedélyének elismerésére, ha
  - a) a kutatás vezetője a BCE doktori fokozattal rendelkező (PhD, CSc, DSc) alkalmazottja, vagy Professor Emeritusa, Emeritája;
  - b) 1.§ (2) szerinti esetben a kutató, kutatásvezető más intézményhez kötődő tudományos tevékenysége igazolt.
- (5) Nem fogadhatók be azok a kutatások, ahol a kutató, kutatás vezetője nem felel meg az a) vagy b) pontnak.
- (6) A Bizottság a hatáskörében jogosult az általa engedélyezett egyetemi kutatásokat szűrőpróba-szerűen, vagy bejelentésre ellenőrizni. Ennek keretében a kutatás dokumentációjába betekinteni, kérdéseket írásban és szóban is feltenni. Az ellenőrzés eredményről jelentést készíteni a rektor felé. Az ellenőrzött kutatásvezető, szakmai vezető, vagy bármely kutatást végző köteles a Bizottsággal, vagy az általa felkért ellenőrzést végző személlyel együttműködni. Az ellenőrzés során feltárt a kutatásetikai engedélynek nem megfelelő magatartás esetén etikai eljárást kezdeményez.
- (7) A Bizottság törekszik arra, hogy az egyetem kutatóinak etikai tudatosságát világos és időben nyújtott információkkal és konstruktív megbeszélések keretében növelje, különösen az egyedi engedélyezési eljárásokban és a BCE Kutatásetikai Szabályzat szöveg javaslatának konzultációs folyamatában.

4.§ A Bizottság működési rendje

- (1) A Bizottság saját kezdeményezésére vagy a benyújtott ügyek sürgősségére tekintettel, szükség szerint, de legalább a megkeresés titkársága történő beérkezését (tudomásszerzés) követően a tanévben 8 munkanapon, a nyári tanévközi szünetben 30 munkanapon belül ülést tart. Az ülést az elnök hívja össze e-mailben az ülést megelőző 3 nappal, az ülés időpontjának, helyének és a napirendjének megjelölésével, és lehetőség szerint az előterjesztések csatolásával.
- (2) Szükség esetén, elektronikus úton is tanácskozhat a Bizottság, vagy a személyes tárgyalásra elektronikus úton is bejelentkezhet a tag, vagy szakértő az elnök által létrehozott online kollaborációs platform alkalmazásával (pl. MS-Teams). Ez esetben a Bizottság elnöke által előterjesztett határozati javaslatáról a Bizottság tagjai e-mailen döntenek.
- (3) A Bizottság eljárását a rektor, a Bizottság elnöke, vagy tagja, vagy a jelen Rendelkezés alanyi hatálya alá tartozó természetes személy jogosult e-mailben vagy papír alapon a (4) bekezdés szerint formában kezdeményezni a kérelem pontos meghatározásával, indokaival, a körülmények feltárásával.

- (4) Bizottság jogosult meghatározni, és a honlap kutatási rektorhelyettesi oldalán nyilvánosságra hozni, hogy az engedélykéresek milyen formai és tartalmi követelményeknek megfelelően kell (pl. a bizalmas kezelés „jelszóval védett tömörítés”-sel biztosítható) a kutatási rektorhelyettes titkársága felé megküldeni. Amennyiben a kérelem nem azonosítható, akkor a Bizottság nem tűzi napirendjére.
- (5) A Bizottság bármely hatáskörében eljárva szakértőt vehet igénybe. Amennyiben a kutatásetikai engedélyezés tárgyát képező kutatásban személyes adatkezelés történik, vagy ez nem egyértelműen állapítható meg, akkor adatvédelmi felelős bevonása szükséges.
- (6) A Bizottság ülései nem nyilvánosak, de a Bizottság döntése alapján az elnök, vagy tag kezdeményezésére nyilvános ülés tartható. A zárt ülésen részt vehet a Bizottság titkári feladatát ellátó személy, és az adott napirend pont tárgyalásán a felkért szakértő.
- (7) A Bizottság titkári feladatait a kutatási rektorhelyettes tudományos titkársága látja el.

5.§ A döntéshozatal

- (1) A Bizottság határozatképes, ha az adott napirend tárgyalása során mindhárom tagja jelen van (személyesen vagy elektronikusan).
- (2) A döntéseit az adott napirend tárgyalása során nyílt szavazással, a jelenlévő szavazati joggal rendelkezők egyhangú szavazatával hozza.
- (3) Szükséges esetén három munkanapos határidő tűzésével legfeljebb két alkalommal hiánypótlást, vagy módosítást (továbbiakban: felhívás) kérhet a kérelmezőtől, és szükség esetén a kérelmezőt meghallgatja. A kérelmezőt rövid úton e-mailben és mobilon idézi. Amennyiben a kérelmező nem jelenik meg, akkor a Bizottság a rendelkezésre álló dokumentumok alapján hozza meg döntését.
- (4) Az engedélyezési ügyekben a döntéseit a benyújtott kérelem esetén a benyújtást követő 60 napon belül hozza meg. A Határidő a felhívás teljesítésére megadott határidővel és a meghallgatás miatt a határidő meghosszabbodik.
- (5) Az döntéseit (állásfoglalását, engedélyezési ügyekben hozott határozatát) a Bizottság elnöke adja ki. Az állásfoglalásokat és az engedélyezési ügyekben hozott határozatok érdemi részét az egyetemi honlap kutatási oldalán a Bizottság elnökének titkársága teszi közzé.
- (6) A kutatásetikai engedély ügyében hozott határozata minden a kutatásvezetőre, kutatóra és minden a kutatásban résztvevőre nézve kötelező, attól eltérni nem lehet. A Bizottság amennyiben a kérelmező a felhívásnak nem, vagy csak részben tesz eleget, akkor a kérelmet elutasítja. A döntés ellen fellebbezésnek helye nincs.
- (7) Akit a kutatás során sérelem ért, mint panaszos a Bizottsághoz fordulhat. A panaszos által benyújtott kérdésekben véleményt nyilvánít és javaslatával továbbítja azt a rektor felé, aki dönt a szükséges további eljárás meghatározásáról, illetve annak megindításáról.
- (8) A 6.§ 11) bekezdése szerinti jogsértés esetén a Bizottság annak tudomásszerzésétől számított 8 munkanapon belül javaslatot tesz az etikai vizsgálat megindítására a rektor felé.
- (9) A Bizottság minden döntést - állásfoglalást, egyedi ügyben hozott döntést - nyilvántart és archivál.
- (10) A Bizottság titkársága számára jogi és ügyviteli támogatást a Gazdasági és Munkajogi Szolgáltató biztosítja.

6.§ A kutatásetikai ellenőrzés folyamata

- (1) Olyan kutatás, amelynek része humán résztvevőktől adatok közvetlen vagy közvetett összegyűjtése (felvétele), elemzése kizárólag kutatásetikai önellenőrzés eljárást követően, engedély birtokában, annak

rendelkezései szerint végezhető.

- (2) Engedélykötelesek az alábbi kutatási formák:
  - a) közvetlen adatgyűjtés a résztvevőktől (beavatkozó vagy nem beavatkozó részvétel esetén), illetve
  - b) közvetett adatszolgáltatás egy, a résztvevővel kapcsolatban lévő személyre vonatkozóan (pl. szülő gyermekéről, vezető beosztottjáról szolgáltat adatot).
- (3) A kutatásetikai engedély kiadására a Bizottság jogosult a társadalomtudományi kutatások etikai alapelveit figyelembe véve.
- (4) Minden kutatás megkezdése előtt a humán résztvevőkkel folyó kutatásokat a társadalomtudományi kutatások etikai alapelveit figyelembe véve önellenőrzést kell végezni. A kutatónak, kutatásvezetőnek az 1. számú melléklet szerinti Ellenőrző kérdőív kitöltésével és etikai kockázatelemzéssel kell értékelnie, hogy kutatásetikai szempontból elfogadható-e a kutatás, hogy a kutatás megtervezése során mindent megtett-e, hogy a módszertan keretein belül biztosítsa, hogy a kutatásban résztvevőket ne, vagy csak a lehető legkisebb mértékben érje csak ártalom.
- (5) Az etikai kockázatelemzés során a kutatásból származó kockázatokat/lehetséges károkat és az eredményeket/hasznot fel kell mérni, hogy a kutatás során az egyén/ csoport/ társadalom szintjén fennáll-e a kár-/ ártalom okozásának lehetősége, illetve mi a kutatás potenciális haszna.
- (6) Meg kell határozni, hogy a kockázat minimalizálásához milyen lépésekre van szükség (pl. szükségtelen kockázati forrás kiiktatása, lecserélése kevésbé kockázatosra, utólagos tájékoztatás szükségessége).
- (7) A kutatásetikai engedély megkérésének szükségességét a kutató, a kutatás vezetője a kutatási terv részeként az Ellenőrző kérdőív kitöltésével tudja meghatározni, majd a Bizottság felé e-mailben történő megküldésével tudja kezdeményezni. Az Ellenőrzési kérdőívet és az etikai kockázatelemzést a kutatás dokumentációjában szükséges elhelyezni.
- (8) Az Ellenőrző kérdőív alapján történő besorolás szerint az eljárás a következő:
  - a) **nem kell engedély** a kutatáshoz, ha az Ellenőrző kérdőív 2. részében nincs igen válasz;
  - b) **alapszintű érintettség**, azaz minimális etikai kockázat esetén elég az adott etikai vonatkozásokban előírt szempontok szerinti mérlegelés, az előírt protokoll betartása, ha a 2. részben igen válasz előfordul.
    - ba) Az Ellenőrző kérdőívet be kell nyújtani és ha a kutatás során felmerülő etikai kérdések megoldása megfelelően indokolt, akkor nem merül fel további etikai kérdés/ kockázat, így az **engedély további felhívás nélkül kiadható**.
    - bb) Amennyiben nem megfelelő az etikai kérdések indokolása az Ellenőrzési kérdőívben, akkor a Bizottság **felhívást ad ki, hogy milyen módon szükséges átdolgozni az Ellenőrzési kérdőív kitöltését** az engedély kiadásához.
  - c) a (7) szerinti **bővebb érintettség**, azaz a minimálist meghaladó kockázat esetén az Ellenőrzési kérdőív mellett a teljes kutatási tervre vonatkozó **kutatásetikai engedély kérése szükséges**. A bizottság az egész kutatási tervet értékeli, hogy az kutatásetikai szempontból megfelelő módszereket kíván-e alkalmazni a kutatásban elérni kívánt cél érdekében. **A kutatási tervre vonatkozó bizottsági értékelés alapján a kutatási terv módosítása és annak alapján az Ellenőrzési kérdőív átdolgozása is szükséges egy engedély kiadásához**.
- (9) Minimálist meghaladó kockázat (bővebb érintettség) léphet fel az alábbi esetekben:
  - a) **sebezhető populációk, csoportok** (mások gondoskodására, védelmére szorulnak, valamilyen hátránnyal küzdenek, vagy akik nem rendelkeznek olyan ismeretekkel, amelyek lehetővé tennék az őket érintő kutatás teljeskörű megértését, azaz, akiknél az informált beleegyezés megfelelő háttérének

biztosítása kiemelt figyelmet kíván. A résztvevő személy **sebezhetőnek tekinthető** amennyiben kiskorú, mentális, vagy fizikai fogyatékkal él, kognitív károsodással élő, gyermeket vár, idős ember, diák, fegyveres testület tagja, diszkriminációban érintett, börtönbüntetését tölti/elítelt, menekült, illegális bevándorló, a szexiparban dolgozók/ a pénzért szexuális szolgáltatást nyújtók, a politikai ellenzékhez/ kisebbséghez tartozók; traumát elszenvedettek újratraumatizálódás veszélyével (pl. fegyveres konfliktusban érintett területről; bűntény vagy erőszak áldozatai), kutatótól, kutatócsoport tagjaitól függő helyzetben lévő emberek (pl. kutató kurzusán/ óráján résztvevő diákok, szervezetben kutatást végző beosztottjaként dolgozók), stb.

- b) **szenzitív kutatási témák** (pl. érint szexuális/ illegális/ politikai viselkedést; erőszakot/ visszaélést/ kizsákmányolást, mentális egészséget, személyes/ családi életet; gender kérdést/ etnikai státuszt; kiemelt pozíciót betöltőket),
  - c) **pszichológiai stressz kockázata esetén, a kutatói hozzáféréshez a felügyeletet ellátó személy vagy szervezet engedélye szükséges** (pl. közösségek, szociális, oktatási intézmények, szervezeti kutatás);
  - d) a módszertanban a **megettévesztést/ beavatkozó eljárást, rejtett kutatást**, adatgyűjtést alkalmaznak;
  - e) **érzékeny személyes adatok felvétele** (adatgyűjtésnél személyes azonosíthatóság felmerül: interneten, közösségi médián keresztül történő adatgyűjtést, azonosítására alkalmas képeket felhasználó, létrehozó kutatások);
  - f) **veszélyes kutatási helyszín** esetén, ahol a kutatót veszélyezteti a kutatás;
  - g) a kutatási eredmények **felhasználása visszaélésre ad lehetőséget**.
- (10) A kutató, kutatásvezető, kutatócsoport tagja köteles a Bizottság értékelése és felhívása alapján eljárni, vagy az adott kutatási cselekménytől elállni, vagy engedélyezés esetén az engedély szerint a kutatást elvégezni.
- (11) A kutatás során a jelen Rendelkezés, és bármely engedélykérési eljárás megsértése (pl. az önellenőrzés elmaradása, kutatási dokumentációban nem található meg az Ellenőrzési kérdőív), vagy az engedélynek nem megfelelő cselekmény, magatartás tanúsítása, amennyiben súlyosabb szabálysértés nem történt, akkor etikai vétséget valósít meg.

7.§ Vegyes rendelkezések

- (1) A jelen rendelkezés a közzététele napján lép hatályba azzal, hogy azt a hatálybalépést követően induló kutatások esetén kell alkalmazni.

1. sz melléklet: Ellenőrzési kérdőív

Készítette:	Cser Erika	2020. március 26.	
	Skaliczky Andrea, gazdasági és munkajogi vezető	2020. május 6.	
Ellenőrizte:	Vastag Gyula kutatási rektorhelyettes	2020. május 6.	
Jóváhagyta:	Lánczi András, rektor	2020. május 16.	

Kiadta:	Sárközi-Kerecsi Marica, igazgatási és szabályozási vezető	2020. május 26.	

PH.